

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Πρόγραμμα επικαιροποίησης γνώσεων αποφοίτων ΑΕΙ
“ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ”

1^Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Συγγραφική Ομάδα:

Δρ. Παναγιώτης Λιαργκόβας, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Δρ. Νικόλαος Αποστολόπουλος, Μεταδιδακτορικός ερευνητής Πανεπιστημίου
Πελοποννήσου

Πίνακας περιεχομένων

Περιγραφή.....	3
Στόχοι.....	3
Λέξεις κλειδιά.....	3
1.1. Εννοιολογική και ιστορική προσέγγιση	4
1.1.1. Κοινωνική Οικονομία	4
1.1.2 Κοινωνικές επιχειρήσεις.....	6
1.2 Οι παραδοσιακοί φορείς της κοινωνικής οικονομίας.....	8
1.2.1. Οι συνεταιρισμοί.....	9
1.2.2. Οι αλληλοσφαιστικοί οργανισμοί	10
1.2.3. Οι Ενώσεις.....	11
1.2.4. Ιδρύματα και άλλοι οργανισμοί.....	12
Ερωτήσεις – Ασκήσεις ελέγχου γνώσεων.....	13
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	14

Περιγραφή

Στο πρώτο κεφάλαιο αναπτύσσεται εννοιολογικά η κοινωνική οικονομία και η ανάπτυξη του κλάδου αυτού στις περισσότερες οικονομίες του κόσμου. Περιγράφεται η ένταξη της κοινωνίας ανάμεσα στο κράτος και την κοινωνία καθώς και ανάμεσα στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Η αναδιανομή, η αμοιβαιότητα και η ανταλλαγή αποτελούν τους βασικούς άξονες που στηρίζεται η κοινωνική οικονομία. Η ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας παρουσιάζει μία αξιολογική ιστορική πορεία και διάφορες εκφάνσεις στις διάφορες χώρες που αναπτύχθηκε. Τα στατιστικά στοιχεία και τα ποσοτικά μεγέθη αποδεικνύουν τη συμβολή του συγκεκριμένου κλάδου της οικονομίας στην ανάπτυξη και απασχόληση.

Στόχοι

Στο τέλος αυτού του κεφαλαίου θα πρέπει να μπορείτε:

Να περιγράφετε εννοιολογικά την κοινωνική οικονομία

Να κατανοείτε τα βασικά συστατικά μέρη της κοινωνικής οικονομίας

Να γνωρίζετε για την κοινωνική επιχειρηματικότητα

Να κατανοείτε τα κριτήρια που χρειάζεται για να χαρακτηριστεί μια επιχείρηση κοινωνική

Να αναλύετε τους παραδοσιακούς φορείς κοινωνικής οικονομίας

Λέξεις κλειδιά

Κοινωνική οικονομία, κοινωνική επιχειρηματικότητα, αναδιανομή, αμοιβαιότητα, ανταλλαγή, κοινωνικός συνεταιρισμός, οικονομική δραστηριότητα, ίδρυμα, ενώσεις.

1.1. Εννοιολογική και ιστορική προσέγγιση

1.1.1. Κοινωνική Οικονομία

Ανάμεσα στο κράτος και στην αγορά, παραδοσιακά, αναπτύχθηκε ο ιδιωτικός και δημόσιος τομέας. Σε πολλές οικονομίες, ιδιαίτερα προηγμένων χωρών, αναπτύχθηκε και ένας τρίτος τομέας, ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας, που ήρθε να καλύψει τις νέου είδους ανάγκες που δημιούργησε η εξέλιξη των κοινωνιών και οι οποίες απαιτούσαν νέου τύπου απαντήσεις στην πολυπλοκότητα των προβλημάτων που αντιμετώπιζαν. Κοινωνική οικονομία ή τρίτος τομέας οικονομίας ορίστηκε ο χώρος της οικονομίας που βρίσκεται ανάμεσα στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα πάνω στον οποίο στηρίχθηκαν οι κοινωνικές επιχειρήσεις και αναπτύχθηκε η κοινωνική επιχειρηματικότητα. Σύμφωνα με την Αδάμ (2004) οι πρακτικές της κοινωνικής οικονομίας τοποθετούνται ανάμεσα στους πυλώνες κράτους, αγοράς και κοινότητας και ανάμεσα στις λειτουργικές αρχές όπως αυτές προσδιορίζονται στην αγοραία, στη μη αγοραία και τη μη χρηματοδοτική οικονομία. Τα παραπάνω αποτυπώνονται και στην πυραμίδα του Pestoff (2004).

Πίνακας 1.1: Πυραμίδα Pestoff

Πηγή: Pestoff, (2004), επεξεργασία από Αδάμ, (2012).

Η κοινωνική οικονομία ιστορικά διαμορφώθηκε από διαφορετικές παραδόσεις και διαδρομές που φτάνουν πίσω στις αρχές του 19^{ου} αιώνα λαμβάνοντας διαφορετικές μορφές. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα ο όρος *κοινωνική οικονομία* να προσεγγισθεί με διαφορετικό τρόπο από χώρα σε χώρα. Για παράδειγμα, χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία είχαν παράδοση στα φιλανθρωπικά ιδρύματα, χώρες όπως οι σκανδιναβικές είχαν παράδοση στη δέσμευση όλης της κοινότητας στο στόχο της προώθησης της ισότητας και των δημοκρατικών θεσμών, χώρες όπως η Ιταλία, το Βέλγιο, η Δανία και η Γαλλία είχαν παράδοση στους συνεταιρισμούς που ήταν στενά συνδεδεμένοι με τον εθελοντισμό και κράτη όπως η Ελλάδα, η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ιταλία είχαν παράδοση στην αλληλεγγύη και αλληλοστήριξη των μελών της οικογένειας. Πάνω σε αυτού του είδους τις παραδόσεις, τις λειτουργίες και τις διαδρομές στηρίχτηκε και αναπτύχθηκε η κοινωνική οικονομία. Αυτές οι διαφορετικές αφετηρίες και προσεγγίσεις δεν επέτρεψαν να έχουμε ένα κοινά αποδεκτό ορισμό, στη βιβλιογραφία, για όλο τον κόσμο. Σε άλλες χώρες ο ορισμός προσεγγίστηκε από τη νομική σκοπιά και σε άλλες από τις κοινές αρχές και λειτουργίες των διαφόρων οργανισμών που δραστηριοποιούνται στον τομέα.

Σύμφωνα με τους Χρυσάκη και συν. (2002), η κοινωνική οικονομία ή τρίτος δρόμος *«αποτελεί χώρο της οικονομίας που βρίσκεται ανάμεσα στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα της οικονομίας και στον οποίο διεξάγονται οικονομικές δραστηριότητες με οικονομικούς και κοινωνικούς σκοπούς και στόχους»*. Για την Ελλάδα ο πιο επίσημος ορισμός που συναντάμε στη βιβλιογραφία είναι αυτός που δόθηκε με τον νόμο 4019/2011 για την *«Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις»*. Σύμφωνα με αυτόν κοινωνική οικονομία *«είναι το σύνολο των οικονομικών, επιχειρηματικών, παραγωγικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αναλαμβάνονται από νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων, των οποίων ο καταστατικός σκοπός είναι η επιδίωξη του συλλογικού οφέλους και η εξυπηρέτηση γενικότερων κοινωνικών συμφερόντων»*. Ως συλλογικός σκοπός νοείται η προώθηση συλλογικών δράσεων και πρωτοβουλιών καθώς και η προστασία των συλλογικών αγαθών διαμέσου αναπτυξιακών, οικονομικών και κοινωνικών πρωτοβουλιών τοπικού, περιφερειακού ή ευρύτερου χαρακτήρα. Εντάσσονται δράσεις όπως οι πολιτιστικές, οι περιβαλλοντικές, η αξιοποίηση και ανάδειξη τοπικών προϊόντων, η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών καθώς και οι δραστηριότητες που έχουν να κάνουν με το περιβάλλον και την οικολογία. Σκοπεύει δε στη στήριξη των κοινωνικών ομάδων του πληθυσμού των οποίων είναι δύσκολη η συμμετοχή στην κοινωνική και οικονομική ζωή είτε λόγω των κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων είτε γιατί έχουν αναπηρίες σωματικές ή ψυχικές ή νοητικές ή

αισθητηριακές είτε διαφόρων απρόβλεπτων γεγονότων τα οποία επηρεάζουν ή δυσχεραίνουν την ομαλή λειτουργία της οικονομίας. Μ' αυτόν τον τρόπο ο θεσμός της κοινωνικής οικονομίας προωθεί την απασχόληση σε δράσεις μη κερδοσκοπικές, κοινωφελούς χαρακτήρα, που δημιουργούν θέσεις απασχόλησης, καταπολεμούν τον κοινωνικό αποκλεισμό, στηρίζουν την τοπική ανάπτυξη και ενδυναμώνουν την κοινωνική συνοχή.

Ο όρος κοινωνική οικονομία εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην οικονομική βιβλιογραφία το 1830 από τον οικονομολόγο Charles Dunoyer στο έργο του *«Πραγματεία περί της κοινωνικής οικονομίας»*. Ήταν η περίοδος που αναπτύχθηκε, στη Γαλλία, η ιδεολογική σχολή των κοινωνικών οικονομολόγων, που προβληματίστηκαν από τις ανισορροπίες και δυσλειτουργίες της αγοράς. Ο προσανατολισμός των θεωριών αυτών άλλαξε στη διάρκεια του δεύτερου μισού του 19^{ου} αιώνα, από την επιρροή που άσκησαν οι οικονομολόγοι John Stuart Mill και Leon Walras μέσα από το έργο τους για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των αγροτικών συνεταιρισμών και της αλληλασφάλισης, προβάλλοντας αυτές τις μορφές της επιχειρηματικής δράσης.

1.1.2 Κοινωνικές επιχειρήσεις

Δεν υπάρχει κοινά αποδεκτός ορισμός της κοινωνικής επιχείρησης στη βιβλιογραφία αφού έχουμε διαφοροποιήσεις που εντοπίζονται στην έμφαση που θέλει να δώσει κάθε ορισμός παρά στην ουσία της έννοιας. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ κοινωνική επιχείρηση είναι: *«οποιαδήποτε ιδιωτική δραστηριότητα συνδεδεμένη με το δημόσιο συμφέρον, οργανωμένη με επιχειρηματική στρατηγική αλλά που ο κύριος σκοπός της δεν είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους αλλά η επίτευξη συγκεκριμένων οικονομικών και κοινωνικών στόχων και η οποία έχει την ικανότητα να εισάγει καινοτόμες λύσεις στα προβλήματα του κοινωνικού αποκλεισμού και της ανεργίας»* (ΟΟΣΑ, 1999).

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις με την παραπάνω έννοια της κοινωνικής οικονομίας στοχεύουν στη δημιουργία οφέλους για τα μέλη τους ή για ευρύτερα κοινωνικά σύνολα και όχι για δημιουργία κέρδους για τους επενδυτές, λαμβάνοντας με δημοκρατικό τρόπο αποφάσεις που στο κέντρο της προτεραιότητάς τους βάζουν τον άνθρωπο και τον εργαζόμενο.

Σύμφωνα με τους Smollbone et al., (2001) οι κοινωνικές επιχειρήσεις θεμελιώνονται πάνω στις καθημερινές πρακτικές των ανθρώπων, στις φιλοδοξίες, στις αξίες και στις επιθυμίες

τους καθώς και στις συμβολικές συναλλαγές και σχέσεις που τους παρέχει το καθημερινό πλαίσιο της ζωής τους.

Για την προσέγγιση των κοινωνικών επιχειρήσεων αναπτύχθηκαν δυο διαφορετικές σχολές. Η μια ήταν η αγγλοαμερικανική προσέγγιση και η άλλη η προσέγγιση της ηπειρωτικής Ευρώπης. Η αγγλοαμερικανική προσέγγιση για τις κοινωνικές επιχειρήσεις εστιάζεται σε δυο οικονομικά ρεύματα. Το ένα προσδιορίζει την κοινωνική επιχείρηση ως μια εταιρεία της αγοράς που είναι κερδοσκοπικού χαρακτήρα και που υπηρετεί κοινωνικούς σκοπούς και το δεύτερο ρεύμα επικεντρώνεται στην κοινωνική καινοτομία και την κάλυψη κοινωνικών αναγκών θέτοντας σε δευτερεύουσα θέση τη μορφή της ιδιοκτησίας της επιχειρηματικής δράσης.

Η προσέγγιση της ηπειρωτικής Ευρώπης για τις κοινωνικές επιχειρήσεις είναι αυτή που θεωρεί τις εταιρείες αυτές ως αποτέλεσμα συλλογικής επιχειρηματικότητας οι οποίες καθορίζονται στην οικονομική διάσταση, στην κοινωνική διάσταση και στη διάσταση της διοικητικής διάρθρωσης. Παράλληλα με τις παραπάνω προσεγγίσεις υπάρχει και η προσέγγιση της *εναλλακτικής οικονομίας* που αναπτύχθηκε στη Γαλλία, μετά τον Μάιο του 1968, καθώς και η προσέγγιση της *λαϊκής οικονομίας* που αναπτύχθηκε, από το 1980 και μετά, στις λατινοαμερικανικές χώρες.

Σύμφωνα με την Αποστολούδη (2011) για να χαρακτηριστεί μια επιχείρηση κοινωνική πρέπει να πληροί τα κριτήρια: του συμμετοχικού χαρακτήρα, του φανερού σκοπού προς όφελος της κοινωνίας, της πρωτοβουλίας ομάδας πολιτών, των περιουσιακών στοιχείων όπου τα πλεονάσματα χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία κοινοτικού οφέλους, του συστήματος αποφάσεων που δεν προκρίνει την αμοιβή κεφαλαίου, του δημοκρατικού και συμμετοχικού management, της ενσωμάτωσης όλων των συμμετεχόντων στη διαδικασία επίτευξης ενός κοινού κοινωνικού στόχου, της δημιουργίας κοινωνικού κεφαλαίου διαμέσου της κοινωνικής ιδιοκτησίας και της ανάμειξης συμμετεχόντων που θεωρούνται άνθρωποι-κλειδιά, της επικέντρωσης στους πελάτες και στις κοινότητες. Επίσης, θα πρέπει τα μέλη και οι υπάλληλοι να κατέχουν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στη διοίκηση της επιχείρησης και τέλος, η επιχείρηση να θεωρείται υπόλογη τόσο προς τα μέλη της όσο και προς την ευρύτερη κοινότητα.

Τα οικονομικά κριτήρια που πρέπει να περιλαμβάνονται σε μια κοινωνική επιχείρηση, σύμφωνα πάντα με την Αποστολούδη (2011) είναι: δραστηριοποίηση στην οικονομία της

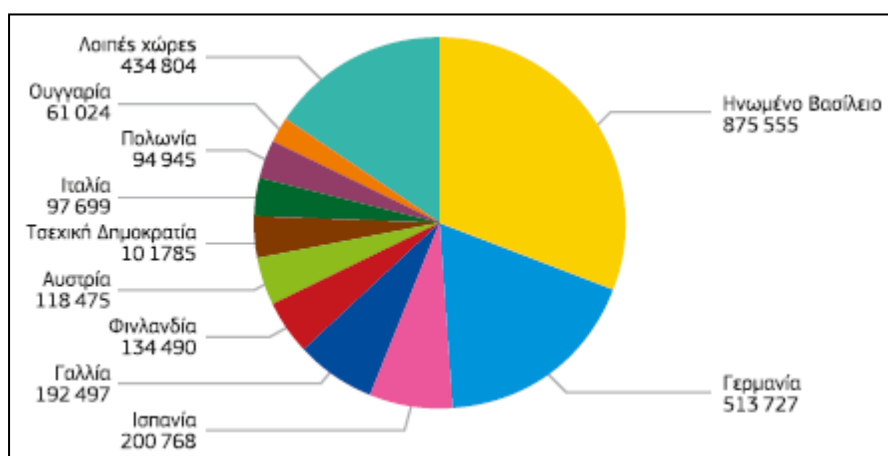
αγοράς, επιχειρηματική φύση, ύπαρξη καινοτομιών και προθυμία ανάληψης ρίσκων, οικονομική βιωσιμότητα μέσω της δημιουργίας εισοδήματος από την πώληση αγαθών και υπηρεσιών, υψηλός βαθμός αυτονομίας, σημαντικό επίπεδο οικονομικού κινδύνου, ύπαρξη τουλάχιστον ενός ελάχιστου επιπέδου αμειβόμενης εργασίας, ευελιξία και προσαρμοστικότητα, απόκτηση αυτονομίας και ανεξαρτησίας μέσω της δραστηριοποίησης στον τομέα του εμπορίου και περιορισμένη έκταση διανομής κερδών.

1.2 Οι παραδοσιακοί φορείς της κοινωνικής οικονομίας

Στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας έχουν μεγάλη παράδοση αν σκεφθεί κανείς ότι το πρώτο συνεταιριστικό κατάστημα που πουλούσε τρόφιμα άνοιξε, το 1844, στην οδό Τόουντ Λέιν της πόλης Ροτσντέιλ (πρόκειται για μικρή πόλη κοντά στο Μάντσεστερ της δυτικής Αγγλίας). Οι κύριοι παραδοσιακοί φορείς της κοινωνικής οικονομίας κατατάσσονται στις παρακάτω τέσσερις κατηγορίες: α) συνεταιρισμοί β) αλληλασφαλιστικοί οργανισμοί γ) ενώσεις δ) ιδρύματα και λοιποί οργανισμοί (ΕΕ, 2013). Η προσέγγιση αυτή της κοινωνικής οικονομίας έχει τις ρίζες της στη γαλλική παράδοση καλύπτει, όμως, τις περισσότερες χώρες (Χρυσάκης και συν., 2002).

Ο παρακάτω πίνακας που είναι από δεδομένα Ciriec International (2012), “The Social Economy in the European Union” δείχνει τους οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας των πρώτων δέκα, στη σειρά, ευρωπαϊκών χωρών. Οι περισσότεροι δραστηριοποιούνται στο Ηνωμένο Βασίλειο και ακολουθούν η Γερμανία και η Ισπανία.

Σχήμα 1.1 Οργανισμοί κοινωνικής οικονομίας

Πηγή: Ciriec International (2012), “The Social Economy in the European Union”

1.2.1. Οι συνεταιρισμοί

Σύμφωνα με τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση (ICA, 1995) ο συνεταιρισμός είναι μια *«αυτόνομη ένωση προσώπων τα οποία συνεταιρίζονται οικειοθελώς προκειμένου να ικανοποιήσουν τις κοινές τους οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες και επιδιώξεις μέσω μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης»*.

Το 2013 στην Ευρώπη υπήρχαν πάνω από 160.000 συνεταιριστικές επιχειρήσεις οι οποίες είχαν δημιουργήσει 5,4 εκατ. θέσεις εργασίας, ενώ σε παγκόσμιο επίπεδο υπήρχαν πάνω από 1 εκατ. συνεταιρισμοί που είχαν δημιουργήσει 100 εκατ. θέσεις εργασίας. Σε σύγκριση με τους εργαζόμενους στις πολυεθνικές επιχειρήσεις οι εργαζόμενοι στις συνεταιριστικές επιχειρήσεις ήταν κατά 20% περισσότεροι (ΕΕ, 2013).

Οι συνεταιρισμοί έπαιξαν και παίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη, στην απασχόληση και στην ισότιμη κατανομή του πλούτου. Παρέχουν ισότιμη κατανομή κερδών στους εργαζόμενους ή καταναλωτές, καταργούν τους μεσάζοντες της παραγωγής και της διανομής και βελτιώνουν τις εργασιακές σχέσεις.

Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις βασίστηκαν και βασίζονται στις αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτοευθύνης, της αλληλεγγύης, της δημοκρατικής λειτουργίας και δράσης, της ισότητας και της δικαιοσύνης. Τέλος, οι διεθνείς συνεταιριστικές αρχές της λειτουργίας των συνεταιρισμών περιελάμβαναν και περιλαμβάνουν: την εθελοντική και ανοιχτή συμμετοχή, τον δημοκρατικό έλεγχο των μελών, την οικονομική συμμετοχή των μελών, την αυτονομία και ανεξαρτησία, την εκπαίδευση, κατάρτιση και πληροφόρηση, τη συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών και το κοινωνικό ενδιαφέρον.

Ο πρώτος συνεταιρισμός στον κόσμο δημιουργήθηκε στα Αμπελάκια, το 1780, από τους αδερφούς Σβάρτς και Αμπελακιώτες εμπόρους που προέρχονταν από 22 χωριά και με μέλη 6.000 περίπου. Η δράση του κράτησε 30 χρόνια (1780-1811) και ονομάστηκε *«Κοινή Συντροφιά»*. Τα προϊόντα που παρήγαγε ήταν βαμβακερά νήματα τα οποία εξάγονταν στις χώρες της Ευρώπης. Ο Άγγλος Utquhart γραμματέας της αγγλικής πρεσβείας στην Κωνσταντινούπολη, το 1836, έγραφε μεταξύ των άλλων γι' αυτό τον συνεταιρισμό: *«Ο συνεταιρισμός των Αμπελακιωτών έδωσε στην οικουμένη ένα μάθημα πρακτικής σχετικά με τις εμπορικές εταιρείες: δημιούργησε ένα μοναδικό παράδειγμα στην ιστορία της Ευρώπης, μιας*

εταιρείας κεφαλαίων και εργατών, που διευθυνόταν επιδέξια, οικονομικά και με επιτυχία, και που τοποθετούσε στο ίδιο επίπεδο τα συμφέροντα του κεφαλαίου και της εργασίας (Φιλάρετος, 1927, Urquhart 1836).

Τα Villages of Co-operation (Συνεργατικά Χωριά) ήταν προσυνεταιριστικά σχήματα πάνω στα οποία ιδρύθηκε, το 1844, ο συνεταιρισμός της Rochdale που προαναφέραμε, από οικονομικά αδύνατους εργάτες που έφερε την επωνυμία Δίκαιη Εταιρεία των Πρωτοπόρων του Rochdale «*Rochdale Equitable Pioneers Society*» και που θεωρείται σήμερα ο πρώτος σύγχρονος συνεταιρισμός του κόσμου.

Από τη λειτουργία (αποφάσεις και πρακτικές) της Pioneers διαμορφώθηκαν οι αρχές του Rochdale που είναι η εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή, η δημοκρατική διοίκηση, η καταβολή τόκου επί του κεφαλαίου, η διανομή πλεονάσματος κ.ά. πάνω στις οποίες βασίστηκαν και οι σύγχρονες συνεταιριστικές επιχειρήσεις (ΕΕ, 2013).

1.2.2. Οι αλληλασφαλιστικοί οργανισμοί

Οι αλληλασφαλιστικοί οργανισμοί είναι εταιρείες αλληλοβοήθειας που στόχο έχουν να προσφέρουν ασφαλιστικές υπηρεσίες στα μέλη τους ως απόρροια συμμετοχής τους σ' αυτές. Δημιουργήθηκαν για να αντιμετωπίσουν προβλήματα ατόμων με ανικανότητα για εργασία, στήριξη ασθενών ή ατόμων τρίτης ηλικίας. Λαμβάνουν διάφορες μορφές και συνολικά στην ΕΕ συναντάμε πάνω από 40 είδη οργανισμών αλληλασφάλισης. Σήμερα οι οργανισμοί αλληλασφάλισης παρέχουν υπηρεσίες υγείας και κοινωνικές υπηρεσίες σε πάνω από 230 εκ. Ευρωπαίους πολίτες και απασχολούν πάνω από 350.000 άτομα (Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, 2014). Το μερίδιο της αγοράς που κατέχουν στην Ευρώπη είναι το 15% από το οποίο το 12,8% αφορά ασφάλειες ζωής και το 20,5% λοιπές ασφαλίσεις. Οι αλληλασφαλιστικοί οργανισμοί στηρίζονται στις παρακάτω αρχές διαχείρισης:

- i. Είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, ανεξάρτητοι από τις κυβερνήσεις και δεν επιδοτούνται με δημόσιους πόρους.
- ii. Είναι ένωση προσώπων και όχι κεφαλαιουχική ένωση.
- iii. Η διαχείριση στηρίζεται στη δημοκρατική αρχή που λέει ότι το κάθε άτομο δικαιούται μία μόνο ψήφο.
- iv. Ισχύει η αρχή της αλληλεγγύης.
- v. Τα κέρδη χρησιμοποιούνται προς όφελος των μελών.

Μεγάλη άνθιση οι αλληλασφαλιστικές εταιρείες γνώρισαν και γνωρίζουν στη Ρουμανία, όπου η συντριπτική πλειοψηφία των ενώσεων αλληλοβοήθειας είναι ενώσεις αλληλοβοήθειας εργαζομένων και ενώσεις αλληλοβοήθειας συνταξιούχων. Μάλιστα το 2010 είχαν καταγραφεί 887 αλληλασφαλιστικοί οργανισμοί με 17.268 εργαζόμενους (ΕΕ, 2013).

1.2.3. Οι Ενώσεις

Πρόκειται για ενώσεις με κατεύθυνση την παραγωγή αγαθών αλλά και την προσφορά υπηρεσιών στους τομείς: πολιτισμού, αθλητισμού, ψυχαγωγίας, εκπαίδευσης, συνεργασίας, ανάπτυξης, κ.ά. Για τις ενώσεις αυτές το κέρδος δεν είναι θεμελιώδης σκοπός τους. Στις χώρες της Ευρώπης χρησιμοποιούν διάφορες ονομασίες ανάλογα με το θεσμικό πλαίσιο της χώρας όπως: μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, μη κυβερνητικές οργανώσεις, εθελοντικές οργανώσεις κ.ά.

Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η EKON ASSOCIATION που ιδρύθηκε το 2003 στην Πολωνία με στόχο να στηρίζει πολίτες που βρίσκονταν στα πρόθυρα κοινωνικού αποκλεισμού έχοντας προβλήματα ψυχικής υγείας. Στηρίχτηκε στην ιδέα της οικο-εργασίας και δραστηριοποιήθηκε στη συσκευασία, στη διαχείριση απορριμμάτων, στην απασχόληση εργατικού δυναμικού, στην ψυχολογική και επαγγελματική περίθαλψη καθώς και στην κατάρτιση και την εκπαίδευση. Το 2008 απασχολούνταν 879 άτομα από τα οποία τα 469 με προβλήματα νοητικής υστέρησης.

Στην Ελλάδα χαρακτηριστική περίπτωση είναι η Πανελλήνια Ένωση Συμπράξεων Κοινωνικής Οικονομίας (ΠΕΣΚΟ) που ιδρύθηκε το 2012 ως αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία και έχει ως μέλη της πάνω από 15 συμπράξεις και δίκτυα καθώς και πολλές εθελοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας. Στόχος της ΠΕΣΚΟ είναι η διαρκής υποστήριξη και ανάπτυξη των εθελοντικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στους τομείς της κοινωνικής μέριμνας και αλληλεγγύης, της ενίσχυσης της απασχόλησης και της καταπολέμησης της φτώχειας, της πολιτιστικής ανάπτυξης, της δια βίου μάθησης και της οικοανάπτυξης.

1.2.4. Ιδρύματα και άλλοι οργανισμοί

Πρόκειται για φορείς δράσεων εντασσόμενοι στην κοινωνική οικονομία που δημιουργούνται για τη στήριξη συγκεκριμένης ομάδας είτε μέσω του θεσμού των κληροδοτημάτων είτε μέσα από συγκέντρωση κεφαλαίων. Στην περίπτωση των κληροδοτημάτων η δράση περιορίζεται στα οριζόμενα στη διαθήκη του κληροδότη και λειτουργούν με Διοικητικό Συμβούλιο τη σύνθεση του οποίου έχει ορίσει ο κληροδότης.

Τα ιδρύματα και οι λοιποί οργανισμοί άλλοτε συμμετέχουν στην παραγωγή αγαθών και άλλοτε χρηματοδοτούν υπηρεσίες που απευθύνονται σε συγκεκριμένες κατηγορίες πολιτών. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί το ίδρυμα Bagka της Πολωνίας που δημιουργήθηκε, το 1989, από τους Barbara και Tomasz Sadowski με στόχο την υποστήριξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων όπως αλκοολικών, αστέγων, πρώην φυλακισμένων και άλλων. Σήμερα το συγκεκριμένο ίδρυμα αλληλοβοήθειας έχει δημιουργήσει 70 κέντρα κοινωνικής ένταξης και 100 περίπου συμπράξεις ιδιωτικού και δημόσιου τομέα και στο ενεργητικό του έχει καταγραφεί πλουσιότατο έργο.

Στην Ελλάδα υπάρχουν πάνω από 2.500 ιδρύματα και κληροδοτήματα με σημαντική προσφορά στην ελληνική κοινωνία και οικονομία. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε το Ίδρυμα Νιάρχου και το Ίδρυμα Μαριάννας Βαρδινογιάννη.

Το Ίδρυμα Νιάρχου είναι ένα από τα μεγαλύτερα ιδρύματα στον κόσμο και πραγματοποιεί δωρεές στους τομείς της τέχνης, του πολιτισμού, της παιδείας, της υγείας, του αθλητισμού και της κοινωνικής πρόνοιας. Από το 1996 μέχρι σήμερα, το ίδρυμα έχει διαθέσει 1,23 δις ευρώ μέσω 2.911 δωρεών σε μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς σε 111 κράτη ανά τον κόσμο.

Το Ίδρυμα Μαριάννας Β. Βαρδινογιάννη, είναι ίδρυμα ανθρωπιστικού και κοινωνικού χαρακτήρα. Ιδρύθηκε το 1997 από την Πρέσβειρα Καλής Θελήσεως της UNESCO Μαριάννα Βαρδινογιάννη με σκοπό την προώθηση των θεμάτων που αφορούν την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ειδικότερα του παιδιού καθώς και τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των παιδιών και των οικογενειών τους.

Ερωτήσεις – Ασκήσεις ελέγχου γνώσεων

1^η Ερώτηση-Άσκηση ελέγχου γνώσεων

Σημειώστε τη σωστή απάντηση

Ποιοι από τους παρακάτω φορείς ανήκουν στους παραδοσιακούς φορείς κοινωνικής οικονομίας.

- A. Οι συνεταιρισμοί
- B. Οι αλληλασφαλιστικοί οργανισμοί
- Γ. Οι ενώσεις
- Δ. Όλα τα παραπάνω

2^η Ερώτηση-Άσκηση ελέγχου γνώσεων

Περιγράψτε τι είναι κοινωνική οικονομία και τι είναι κοινωνική επιχείρηση.

3^η Ερώτηση-Άσκηση ελέγχου γνώσεων

Περιγράψτε μέσα από την προσωπική σας εμπειρία πώς αντιλαμβάνεστε τη σχέση μεταξύ οικονομίας και κοινωνίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αδάμ, Σ. (2014) Κοινωνική Οικονομία: Οδηγός δημιουργίας κοινωνικών επιχειρήσεων, Θεσσαλονίκη, Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ Ελλάδα.

Αποστολούδη, Ε. (2011) Κοινωνική Επιχείρηση: Νέος θεσμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης-προοπτικές και συμβολή στην τοπική ανάπτυξη, Αθήνα, Εθνική Σχολή Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

ΕΕ (2013) Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα, Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Κοινωνικής Ένταξης.

Φιλάρετος, Γ. (1927) Συνεταιριστικοί Συνεταιρισμοί, Αθήνα.

Χρυσάκης, Μ., Ζιώμας, Δ., Χατζαντώνης, Δ., Καραμητροπούλου, Ν. (2002) Προοπτικές απασχόλησης στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας, Αθήνα, Σάκκουλα.

CIRIEC. (2012) The social economy in the Ευρωπαϊκή Ένωση, Report for the European Economic and Social Committee, Bruxelles.

Laville, J., Nyssens, M. (2001) The social enterprise. Towards a theoretical socioeconomic approach, University of Wisconsin, Madison, U.S.A.

Nyssens, M. (2006) Social enterprise. At the crossroads of market, public policies and civil society, Routledge, United Kingdom

OECD. (1999) Social Enterprises, OECD, Paris

Pestoff, V. (2004) The development and future of the social economy in Sweden, in Evers, A. and Laville, J.-L. (eds), The Third Sector in Europe, Cheltenham, U.K. & Northampton, USA: Edward Elgar.

Smallbone, D., Evans, M., Ekanem, Ig., Butters, S. (2001) Researching social enterprise, Middlesex University, United Kingdom

Urquhart, D. (1836) La Turquie, ses ressources, son organisation municipale, son commerce suivis de considerations sur L'état du commerce anglais dans le Levant, traduit de L'anglais en francais par X.Raymond, Paris.